

TÜRK DİLİ KONUŞAN ÜLKELER PARLAMENTER ASAMBLESİ ULUSLARARASI GÖZLEM MİSYONU

Kırgız Cumhuriyeti Anayasa Referandumu 11 Nisan 2021

AÇIKLAMA

Kırgızistan Cumhuriyeti Parlamentosunun daveti üzerine, Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi (TÜRKPA) Uluslararası Gözlem Heyeti, 11 Nisan 2021 tarihinde düzenlenen Kırgız Cumhuriyeti Anayasa Referandumunun kısa dönemli gözlemine yerine getirmiştir. Heyetimizde, Azerbaycan, Kazakistan ve Türkiye parlamentolarının üyeleri ile TÜRKPA Sekreteryasının diplomatik personeli yer almıştır.

Kırgızistan'da referandumlar öncelikle Anayasa, Cumhurbaşkanlığı ve Parlamento Seçimleri Hakkında Kanun, Referandum Düzenleme Kanunu, Seçim Kurulları Kanunu ve cezai ve idari yaptırımlara ilişkin mevzuat ve ayrıca Merkez Seçim Komisyonu'nun genelgesi ile düzenlenmektedir. Kırgızistan, insan hakları ve seçimlerle ilgili temel uluslararası ve bölgesel anlaşmalara taraftır. Kırgızistan ayrıca Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'ni de onaylamıştır.

Referandumun yönetimi, Merkez Seçim Komisyonu, 54 Bölge Seçim Kurulu ve 2,483 Sandık Seçim Kurulu tarafından gerçekleştirilmiştir. Referandumda kayıtlı 3.606.201 seçmen, 2.483 sandıkta oy kullanma hakkına sahip olmuştur. Yurt dışında oy verme işlemi, yurtdışında kayıtlı 58.598 seçmenle büyükelçilikler ve konsolosluklarda kurulan 48 sandıkta yapılmıştır.

Merkez Seçim Komisyonu tarafından verilen bilgiye göre referanduma katılım oranı yaklaşık % 37,22 olarak gerçekleşmiştir. Böylelikle referandumun geçerli olabilmesi için gerekli olan % 30 katılım oranının aşıldığı görülmektedir.

İlgili mevzuat uyarınca anayasa referandumu için 15 kampanya grubu Merkez Seçim Komisyonu tarafından akredite edilmiştir. Bunlardan 12 tanesi

referandumun kabul edilmesi, 3 tanesi de reddedilmesi yönünde kampanya yürütmüştür. Kampanya grupları, çalışmalarını ülkenin her bölgesinde hem şehirlerde hem de kırsal alanlarda gerçekleştirmiştir. Kampanya gruplarının faaliyetleri ve halkın bu grupların toplantılarına katılımı, ülke nüfusu arasında seçim sürecine yönelik yüksek ilgiyi göstermiştir.

Referandum Yasası, medyanın tarafsız bilgi vermesini ve taraflara eşit davranmasını öngörmektedir. Merkez Seçim Komisyonu, gözetim işlevini kolaylaştırmak için kampanya ve seçmen bilgileri hakkında Merkez Seçim Komisyonu üyeleri, medya temsilcileri ve uzmanlardan oluşan bir çalışma grubu kurmuştur.

Seçimlerin ve referandumların organizasyonundan sorumlu daimi bir organ olan Merkez Seçim Komisyonu, KOVİD-19 salgını nedeniyle Sağlık Bakanlığı ile işbirliği içinde, hastalığın yayılmasına karşı, oy kullanma merkezlerinde sosyal mesafeye riayet edilmesi ve seçmenlere ve görevlilere kişisel koruyucu ekipmanlar sağlanması da dahil olmak üzere, referandum sırasında oy kullanma prosedürleriyle ilgili özel tedbirler almıştır.

Heyetimiz, Jogorku Keneş Başkanı, Dışişleri Bakanı ve Merkez Seçim Komisyonu Başkanı ile bir araya gelmiştir. Bu görüşmeler sırasında referandumun huzur ve güven içerisinde, öngörülen kurallara uygun olarak yapılmasına yönelik yapılan hazırlıklar ve alınan tedbirler hakkında ayrıntılı bilgiler alınmıştır.

Heyetimiz, oy verme günü başkent Bişkek'teki sandık merkezlerini ziyaret ederek oy verme işleminin başlamasından oy sayımına kadar oylama sürecinin farklı aşamalarını gözlemlemiştir. Seçmenlerle, sandık yetkilileriyle ve ayrıca sahadaki diğer uluslararası gözlemcilerle görüşmüştür.

Heyet olarak, Kırgızistan'ın demokratik seçimlerle ilgili standartların geliştirilmesinde önemli başarılar elde ettiğini memnuniyetle ifade etmek isteriz. Yapılan son değişikliklerle birlikte Referandum Kanunu, şeffaflık ve ülke çapında gizli oylama gibi seçimlerin temel demokratik ilkelerini ortaya koymuş ve kampanya gruplarının faaliyetlerine ilişkin kuralları açık olarak belirlemiştir. Ayrıca, 2020 yılında Parlamento, idari kaynakların kötüye kullanılması ve oy satın almanın cezai sorumluluğunu belirleyen seçim mevzuatının ihlali durumunda getirilecek yaptırımlara ilişkin yasal düzenlemeler yapmıştır.

Heyetimiz, oylama sürecinde biyometrik verilerin kullanımı, sandıkların kapanmasından hemen sonra seçim sonuçlarının alınmasını da sağlayan oy

pusulalarının taranması ve sayılması için elektronik oy sayma ekipmanı da dahil olmak üzere yüksek teknolojilerin kullanılmasını olumlu olarak değerlendirmektedir. Engelliler için çoğu sandık merkezinde engelli rampalarının kurulması, görme ve işitme engelli seçmenler için oy kullanma eğitimi materyallerinin geliştirilmesi müspet uygulamalar olarak öne çıkmaktadır.

Heyetimiz, Merkez Seçim Komisyonu tarafından seçmenlere referandum hakkında kapsamlı bilgi sağlama ve kolluk kuvvetleri için eğitimler düzenleme çalışmalarını takdir etmekte ve seçim günü pandemi için alınan tedbirlerle ilgili olarak, seçimin yönetiminden sorumlu organların bu husustaki gayretli çalışmalarını ve seçmenlerin kurallara riayet etmelerini de memnuniyetle karşılamaktadır.

Referandum sürecindeki bir diğer iyileştirme de, referandum sürecine katılan tüm katılımcıların mali şeffaflığının sağlanması ve gözetim mekanizmalarının güçlendirilmesi olmuştur. Merkezi Seçim Komisyonu, kampanya gruplarının gelirleri ve harcamaları hakkında düzenli olarak bilgi yayınlamıştır.

Referandumun sakin ve aynı zamanda referandum konusuna ve yeni anayasanın kabulüne ilişkin çeşitli görüş ve tutumların ifade edilmesine imkan sağlayan rekabetçi bir ortamda yapıldığını belirtmek isteriz. Referandum süreci, Kırgızistan'ın sosyo-politik yaşamında demokratik kurumların sağlam bir temele sahip olduğunu ve sivil toplumun aktif rolünü açıkça ortaya koymuştur.

Heyetimiz, Kırgızistan'daki seçimlerde uluslararası gözlemciler için sağlanan yasal ve lojistik koşulları olumlu olarak değerlendirmektedir. Heyetimiz, çalışmaları sırasında TÜRKPA Seçim Gözlem Yönetmeliği ve ilgili uluslararası belgelere uygun olarak objektiflik, adalet, şeffaflık ve tarafsızlık ilkelerine uygun olarak hareket etmiştir.

TÜRKPA gözlem heyeti olarak 11 Nisan 2021 tarihinde Kırgızistan Cumhuriyeti'nde yapılan Anayasa referandumunun Kırgızistan'ın ulusal mevzuatı ile seçimlerle ilgili uluslararası standartlara uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varmış bulunuyoruz.

Referandum sonuçlarının Kırgızistan halkı, devleti, Türk dünyası ve tüm insanlık için hayırlı uğurlu olmasını diliyor, heyetimiz adına sizleri en içten dileklerle selamlıyorum.